

KARTA PRZEDMIOTU (SYLABUS)

Dykcja

Kierunek: wokalistyka

Specjalność: śpiew solowy, musical

Poziom studiów: studia I stopnia

Typ przedmiotu: kierunkowe i specjalistyczne - obowiązkowy

Sposób prowadzenia zajęć: grupowe

Forma prowadzenia zajęć: ćwiczenia

Wymagania wstępne:

Pomyślnie zdane egzaminy wstępne na kierunek *wokalistyka*. Warunkiem podstawowym jest brak rażących wad anatomiczno-czynnościowych, uniemożliwiających zrozumiałe mówienie.

Wymagania końcowe:

- Korekta niedostatków i skaz artykulacyjnych.
- Poprawne wykonanie podstawowych ćwiczeń usprawniających narządy mowy.
- Przedstawienie tekstu z utrudnieniami ortofonicznymi.

Cele kształcenia:

Studenci Wydziału Wokalno-Aktorskiego po ukończeniu kursu powinni umieć poprawnie przedstawić dowolne teksty prozatorskie, poetyckie i dramatyczne w oparciu o nabyte umiejętności techniczne z wykorzystaniem różnorodnych środków ekspresji artystycznych.

Treści programowe z podziałem na poszczególne semestry:**semestr I**

- założenia i cele kursu:

Celem zajęć jest wprowadzenie studentów w problematykę poprawności mówienia oraz jej uwarunkowań anatomiczno-fizjologicznych, przekazanie im podstaw wiedzy z zakresu ortoepii; wskazanie cech wymowy, które wymagają korekty pod względem logopedycznym i/lub estetycznym oraz sposobów ćwiczeń, zaprezentowanie ćwiczeń usprawniających narządy mowy i mówienie; wdrożenie do samodzielnej, systematycznej pracy nad doskonaleniem wymowy.

- treści programowe

I. Elementarne wiadomości z zakresu budowy i funkcjonowania narządów mowy i słuchu: aparat oddechowy, aparat fonacyjny (krtań), aparat artykulacyjny; narząd słuchu. Fizjologia procesu słyszenia. Wpływ uwarunkowań anatomiczno-fizjologicznych układu stomatognatycznego na mówienie.

II. Ćwiczenia usprawniające aparat artykulacyjny: ćwiczenia żuchwy, ćwiczenia warg, ćwiczenia języka. Sprawność aparatu artykulacyjnego a wyrazista wymowa.

III. Wybrane zagadnienia z zakresu ortofonii

- Terminy: ortoфония, ortoepia, dykcja.
- Norma językowa i jej wewnętrzne zróżnicowanie.
Polska norma ortofoniczna – historia i terażniejszość. Zasady wymowy

scenicznej.

- Poziomy normy wymawianiowej:
  - wymowa wzorcowa, bardzo staranna (w tym sceniczna),
  - wymowa potoczna (szkolna).
- Wymowa a pisownia. Wyrazy i formy budzące wątpliwości wymawianiowe.

IV. Elementy logopedii korekcyjnej

Indywidualna korekta nieprawidłowości wymawianiowych studentów w zakresie artykulacji (poziom segmentalny).

semestr II

- założenia i cele kursu:

Celem zajęć jest wdrożenie do samodzielnego wykorzystywania w praktyce ćwiczeń usprawniających narządy mowy; zaprezentowanie rodzajów i sposobów ćwiczeń dykcyjnych dotyczących jakości brzmienia pojedynczych głosek oraz ich połączeń, a także akcentu (ze szczególnym uwzględnieniem proparoksytonezy); kontrola postępów studentów w doskonaleniu wymowy pod względem artykulacyjnym, ortofonicznym i estetycznym.

- treści programowe

I. Doskonalenie ćwiczeń usprawniających aparat artykulacyjny. Zastosowanie tych ćwiczeń w korygowaniu i doskonaleniu wymowy.

II. Wybrane zagadnienia z zakresu ortofonii

Zasady poprawnego akcentowania wyrazów w języku polskim: akcent paroksytoniczny, proparoksytoniczny, oksytoniczny.

III. Elementy logopedii korekcyjnej

Kontynuacja indywidualnej korekty nieprawidłowości wymawianiowych studentów w zakresie artykulacji.

semestr III

- założenia i cele kursu:

Celem zajęć jest doskonalenie wymowy studentów pod względem ortofonicznym ze szczególnym uwzględnieniem zasad wymowy scenicznej; umiejętność zastosowania poznanych wcześniej zasad w kontrolowanej wymowie podczas zajęć; wdrożenie studentów do autokontroli własnej wypowiedzi na poziomie segmentalnym i suprasegmentalnym i poprawne ortofonicznie przygotowanie przez nich (przy pomocy pedagoga) wskazanego tekstu.

- treści programowe

I. Swobodne wykonywanie ćwiczeń usprawniających aparat artykulacyjny. Zastosowanie tych ćwiczeń w korygowaniu i doskonaleniu wymowy (cd.).

II. Elementy logopedii korekcyjnej

Kontynuacja indywidualnej korekty nieprawidłowości wymawianiowych studentów w zakresie artykulacji.

III. Technika poprawnego i wyrazistego mówienia

A. Ćwiczenia doskonalące artykulację.

B. Doskonalenie warstwy prozodycznej mowy.

Ćwiczenia akcentu: wyrazowego ze szczególnym uwzględnieniem proparoksytonezy.

C. Teksty o różnym stopniu trudności pod względem artykulacyjnym

semestr IV

- założenia i cele kursu:

Celem zajęć jest opanowanie przez studentów umiejętności samodzielnego wskazywania różnic artykulacyjnych między wypowiedzią sceniczną a potoczną (m.in. w zakresie dopuszczalnych upodobień i uproszczeń artykulacyjnych); swobodnego wypowiedziania przez nich trudnych ciągów głosek w ćwiczeniach artykulacyjnych i w tekstach; operowania zestrojami akcentowymi oraz zróżnicowaną intonacją i tempem mówienia; różnicowanie parametrów głosu (barwy, natężenia, wysokość i iloczasu) w zależności od charakteru tekstu; prezentowanie skorygowanej wymowy głosek w wypowiedzi kontrolowanej; samodzielne opracowanie tekstu pod względem ortofonicznym i wygłoszenie tekstu z utrudnieniami ortofonicznymi.

- treści programowe

I. Swobodne wykonywanie ćwiczeń usprawniających aparat artykulacyjny. Zastosowanie tych ćwiczeń w korygowaniu i doskonaleniu wymowy (cd.).

II. Elementy logopedii korekcyjnej

Kontynuacja indywidualnej korekty nieprawidłowości wymawianiowych studentów w zakresie

artykulacji – etap wymawiania skorygowanych głosek w wypowiedzi kontrolowanej.
III. Technika poprawnego i wyrazistego mówienia

A. Ćwiczenia doskonalące artykulację.

B. Doskonalenie warstwy prozodycznej mowy.

o Ćwiczenia akcentu:

-zdaniowego, logicznego

-zestrojów akcentowych.

o Schematy intonacyjne zdań (kadencja, antykadencja).

o Wykorzystanie parametrów głosu w różnych sytuacjach komunikacyjnych i w odniesieniu do tekstów o różnym charakterze.

o Tempo i emocje a wyrazistość mówienia.

C. Przygotowanie tekstu do prezentacji

▪ Cechy skutecznego odbioru tekstu: słyszenie, rozumienie, słuchanie.

▪ Elementy treningu słuchowego (doskonalenie umiejętności słuchowej oceny własnej i cudzej wypowiedzi pod względem ortofonicznym).

▪ Opracowanie ortofoniczne tekstu przeznaczonego do wygłoszenia.

D. Teksty o różnym charakterze i stopniu trudności pod względem dykcyjnym.

Efekty kształcenia (uczenia się) po ukończeniu przedmiotu:

Po ukończeniu 4 semestru studiów student specjalności śpiew solowy lub musical:

w zakresie wiedzy

- posiada podstawową wiedzę na temat budowy aparatu głosowego i znać zasady jego higieny,
- posiada znajomość podstawowych cech własnej wymowy,
- posiada podstawową wiedzę z zakresu doboru środków warsztatowych niezbędnych do tworzenia postaci scenicznej,
- rozpoznaje wzajemnie relacje pomiędzy teoretycznym i praktycznym aspektem sztuki mówienia na scenie.

w zakresie umiejętności

- potrafi samodzielnie analizować tekst dramatyczny pod kątem ortofonicznym,
- umie efektywnie wykorzystywać wiedzę dotyczącą funkcjonowania aparatu głosowego oraz jego higieny podczas samodzielnej i zespołowej pracy,
- potrafi operować głosem i wyrazistą artykulacją w sposób dostosowany do charakteru tekstu/postaci, jak i warunków scenicznych,
- ma umiejętność efektywnego wykorzystania wiedzy dotyczącej technik ćwiczenia wyrazistości mówienia niezbędnych podczas samodzielnej pracy,
- ma niezbędną wiedzę w celu umiejętnego dotarcia do informacji dotyczących kierunków studiów (książki, internet).

w zakresie kompetencji społecznych

- jest zdolny do podejmowania samodzielnych decyzji związanych z realizacjami artystycznymi,
- potrafi poddać krytycznej ocenie dokonania artystyczne własne, jak również innych osób, ma umiejętność dostosowania formy prezentacji artystycznej do różnorodnych wymagań publiczności oraz ocenienia warunków akustycznych w miejscu występu.

Metody nauczania:

- wykład problemowy i konwersatoryjny,

- ćwiczenia,
- forma mieszana łącząca elementy wykładu popartego natychmiastowym praktycznym sprawdzeniem wiedzy.

Nakład pracy studenta potrzebny do osiągnięcia efektów uczenia się:

Rok	I	
Semestr	1	2
Punkty ECTS	2	2
Ilość godzin w semestrze	30	30
Sposób zaliczenia	ZO	ZO
Legenda	E - egzamin, ZO – zaliczenie z oceną, Z - zaliczenie bez oceny	

Kryteria oceny:

warsztat wykonawczy – umiejętności techniczne (artykulacja, prozodia itd.),

umiejętność poprawnego i wyrazistego mówienia tekstów o różnym charakterze i różnym stopniu trudności.

Literatura:

1. Bednarek D., Ćwiczenia wyrazistości mowy, TWP Dolnośląska Szkoła Wyższa Edukacji, Wrocław 2002.
2. Dunaj B., Zasady poprawnej wymowy polskiej, „Język Polski” 2006, nr LXXXVI, s.161– 172.
3. Michałowska D., O podstawach polskiej wymowy scenicznej, PWST, Kraków, 2006.
4. Mikuta M., Kultura żywego słowa, PZWS, Warszawa 1961.
5. Toczyńska B., Głośno i wyraźnie. 9 lekcji dobrego mówienia, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk, 2007.
6. Toczyńska B., Elementarne ćwiczenia dykcji, Centrum Edukacji Teatralnej, Gdańsk, 1994 (i wyd. następne).
7. Toczyńska B., Ruch w głosie (Ćwiczenia nie tylko dla dziennikarzy), Wydawnictwo „Podkowa”, Gdańsk, 2008.
8. Toczyńska B., Sarabanda w chaszczach, Wydawnictwo „Podkowa”, Gdańsk, 1997.
9. Walczak- Deleżyńska M., „Aby język giętki...” (wybór ćwiczeń artykulacyjnych od J. Tennera do B. Toczyńskiej), Wrocław 2001.
10. Walczak- Deleżyńska M., Deleżyński J., Czy dykcja to fikcja? Praca nad wyrazistością słowa., Bałucki Ośrodek Kultury, Łódź 2004.
11. Wieczorkiewicz B., Sztuka mówienia, Art. Program, Warszawa 1998.
12. Wierzchowska B., Wymowa polska, Warszawa 1971.
13. Wierzchowska B., Fonetyka i fonologia języka polskiego, Ossolineum, Wrocław, 1980.
14. Kamińska B. O polskiej normie ortofonicznej [w:] B. Kamińska, S. Milewski, Logopedia artystyczna, Harmonia Universalis, Gdańsk 2016, s. 98-106.

Język wykładowy:

polski

Imię i nazwisko wykładowcy/wykładowców:

- dr Barbara Kamińska